

Voorblad

Inhoud

Herfst 2011 / Noodkreet	3/5
Krantenartikel	4
Krantenartikel	6/7
Wat valt er te doen in de Heemtuin?	8
Het belang van de Heemtuin	9
Werk aan de winkel – Hens aan de Heemtuin	11
Kersenboomgaard / Veldkruis	12
Vrijwilligers aan het werk (foto's)	13
Wandeling Leut	14
Hoe bepaalde insecten overwinteren	16
Citroenkruid	18
Weerspreuken	18
Gelei van kweeperen	20
Capitulare de Villis: de kweeper	21
De kweeper in de mythologie	23
Activiteiten IVN Munstergeleen	25
Bestuur	26

Colofon

Het Steenuiltje is het seizoensblad van de afdeling Munstergeleen van het IVN

Verschijningsdata: 21 maart, 21 juni, 21 september, 21 december

Redacteur: Ben Bongers, i.s.m. Toos van der Vring & Jo Heinemans
tel.: 046 – 4522685 E: b.j.j.m.bongers@home.nl

Artikelen die niet zijn ondertekend zijn geschreven door de redacteur
Kopij aanleveren: eerste dag van de maand waarin het blad verschijnt

Het kopieerwerk wordt verzorgd door Scholengroep Trevianum.

Herfst 2011

U weet het al: voor de derde keer in vier maanden tijd is ingebroken in de Heemtuin. Nu gebeurde het in de laatste dagen van augustus.

Na de twee inbraken in de eerste week van mei hebben we niet bij de pakken neergezeten. Het seizoen was op zijn hoogtepunt, de bezoekersstroom moest kunnen doorgaan en de beveiliging kon nog altijd beter.

De extra maatregelen hebben van ons veel overleg, aandacht en tijd gevraagd. Wij hebben dat alles er graag voor over gehad. Maar als men bereid is tot een derde keer toe in te breken voor een buit van een slordige € 30,- (afgezien dus van de enorme braakschade), dan weten wij het wat beveiliging betreft niet meer.

Niet alleen inbraken vormen een probleem

Het bestaan van de Heemtuin is ook door een ander feit in de gevarenzone gekomen. Natuurlijk is dat probleem niet van vandaag of gisteren.

De werkgroep Heemtuin bestaat uit nominaal 12 vrijwilligers van wie de gemiddelde leeftijd ver boven de 70 ligt. Het oudste lid van het team is dit jaar 89 geworden. Iedere zaterdagochtend komen deze mensen tussen 09.00 en 12.00 bij elkaar om het nodige onderhoud te plegen met rond 10.30 een gezellige koffiepauze. Op zondagen van april tot september zijn de vrijwilligers, aangevuld door enkele andere leden, ook ingeroosterd als gastvrouw/-heer.

Al lang vóór de laatste inbraak was het bestuur er zich van bewust dat we de toekomst van de Heemtuin veilig moeten stellen. Er werden plannen gemaakt voor actieve werving van vrijwilligers. Daarom werd voor dit nummer het artikel ‘Werk aan de winkel – Hens aan de Heemtuin’ (blz. 12) geschreven.

Noodkreet.

Bijna 40 jaar na de oprichting van IVN Munstergeleen en het prille begin van de Heemtuin zijn we op een punt gekomen waarop we onze leden om hulp moeten vragen.

Door uw lidmaatschap bent u in zekere zin mede-eigenaar van de Heemtuin. U betaalt een jaarlijkse contributie, de gemeente geeft ons namens u als burgers van Sittard-Geleen subsidie. Wij leveren daarvoor graag onze bijdrage, het

INBRAKEN Toekomst afdeling Munstergeleen onzeker doordat vrijwilligers gedemotiveerd zijn

IVN vreest voor voortbestaan

door **Nick Bruls**

.....
MUNSTERGELEEN - Het IVN in Munstergeleen vreest voor het voortbestaan van de vereniging. Door een reeks inbraken is de motivatie van de vrijwilligers ver te zoeken. Voorzitter Pierre Wijnen stelt het bestuur vanavond voor in ieder geval de viering van het veertigjarig jubileum volgend jaar te annuleren.

Sinds mei dit jaar is het IVN-home van de afdeling Munstergeleen, gelegen op de Windraak, al drie keer het doelwit geweest van inbrekers.

Voor het laatst tussen 28 en 31 augustus. Daarbij is voor duizenden euro's schade aangericht aan eigendommen van de vereniging. „Ze hebben beveiligingscamera's kapot gelagen, sloten doorgesnapt, een container geforceerd en met een koevoet de pas nieuwe buitendeur vernield. En dan te bedenken dat de buit niet meer dan 50 euro bedroeg. Alles wat waarde heeft, ligt bij mensen thuis opgeslagen”, zegt Pierre Wijnen.

De gevolgen van de reeks inbraken zijn volgens de afdelingsvoorzitter groter dan enkel de financiële schade die IVN Munstergeleen

leed. „Het grootste probleem voor ons is dat de vrijwilligers gedemotiveerd zijn door wat er is gebeurd. Eén man had ik huilend aan de telefoon. 'Ik stop ermee', zei hij. We hebben de schade zoveel mogelijk op eigen kracht hersteld. Maar nu is de rek eruit. Op deze manier kunnen we niet verder. Als er niks gebeurt, betekent dit het einde van IVN Munstergeleen en halen we het veertigjarig bestaan niet.”

Wijnen doet zijn medebestuurleden vanavond tijdens een vergadering het voorstel om de festiviteiten rond dat jubileum sowieso te annuleren.

In het verleden werd IVN Munstergeleen al vaker geteisterd door vandalisme. Begin februari 2009 werd het clubhuis volledig in de as gelegd. De expositie- en werkruimte aan de Botkuilweg gingen in vlammen op. Evenals de bijenstal, waarin 200.000 bijen om het leven kwamen. IVN werd destijds gered door een oude brandverzekering, die bij toeval boven water kwam.

„We hebben het complex toen helemaal opnieuw opgebouwd”, zegt Wijnen. „Vol vertrouwen gingen we verder, in de hoop dat het rustig zou worden. Maar twee jaar later blijkt die hoop ijdel.”

fysieke werk, dat natuurlijk ook onze hobby is. Tot nu toe heeft dit systeem prima gewerkt maar nu is het niet meer toereikend om de Heemtuin draaiende te houden. De twee beschreven problemen, hoge leeftijd & inbraken, versterken daarbij elkaar.

Onze noodkreet houdt in dat wij u vragen onze vrijwilligersgroep te komen aanvullen. Toekomstperspectief voor de Heemtuin is alleen mogelijk als wij, zeker gedurende het openstellingseizoen, een beroep kunnen doen op ruimere medewerking. Slagen we er niet in om de toekomst van de Heemtuin veilig te stellen, dan zal het bestuur voor IVN Munstergeleen een sterfhuisconstructie moeten bedenken en zal de pure natuur onze bijna 40-jarige diensten, in de Hondskerk verricht ten behoeve van diezelfde natuur en mede in uw opdracht en voor uw genoegen, overnemen.

Wat stellen wij (ons & u) voor?

In dit herfstnummer peilen wij de bereidheid onder de leden om daadwerkelijk mee te helpen de Heemtuin in stand te houden. Op de ruim 140 adressen die dit nummer van *Het Steenuiltje* in de bus krijgen zullen vast mensen zijn die het aan het hart gaat als de Heemtuin verdwijnt. Misschien zijn er leden die al langer bereid waren te helpen maar er om een of andere reden nooit toe zijn gekomen. U hebt nu de kans.

Vul het invulformulier dat u los in dit herfstnummer aantreft in en stuur het toe aan de voorzitter, Pierre Wijnen.

Leden die zich hebben opgegeven worden in 2012 (of eerder) volgens een rooster ingedeeld (u kiest zelf de datum/data waarop u wilt komen) en draaien dan twee zaterdagochtenden (of , indien gewenst, vaker) mee.

Weg is weg!

Als het zo ver komt dat de Heemtuin verdwijnt, wat heeft men dan nog te zoeken in die zuidoostelijke uithoek van de gemeente? We vrezen dat het aantal afvaldumpers het aantal wandelaars zal overstijgen.

We hebben uw hulp nodig!

Als bestuur hebben wij besloten het lot van de Heemtuin mede in handen te leggen van de leden. In dit nummer treft u een uitneembaar aanmeldformulier aan in afwijkende kleur. Op de ene helft staat uitgelegd wat de bedoeling is, de andere helft kunt u invullen en opsturen.

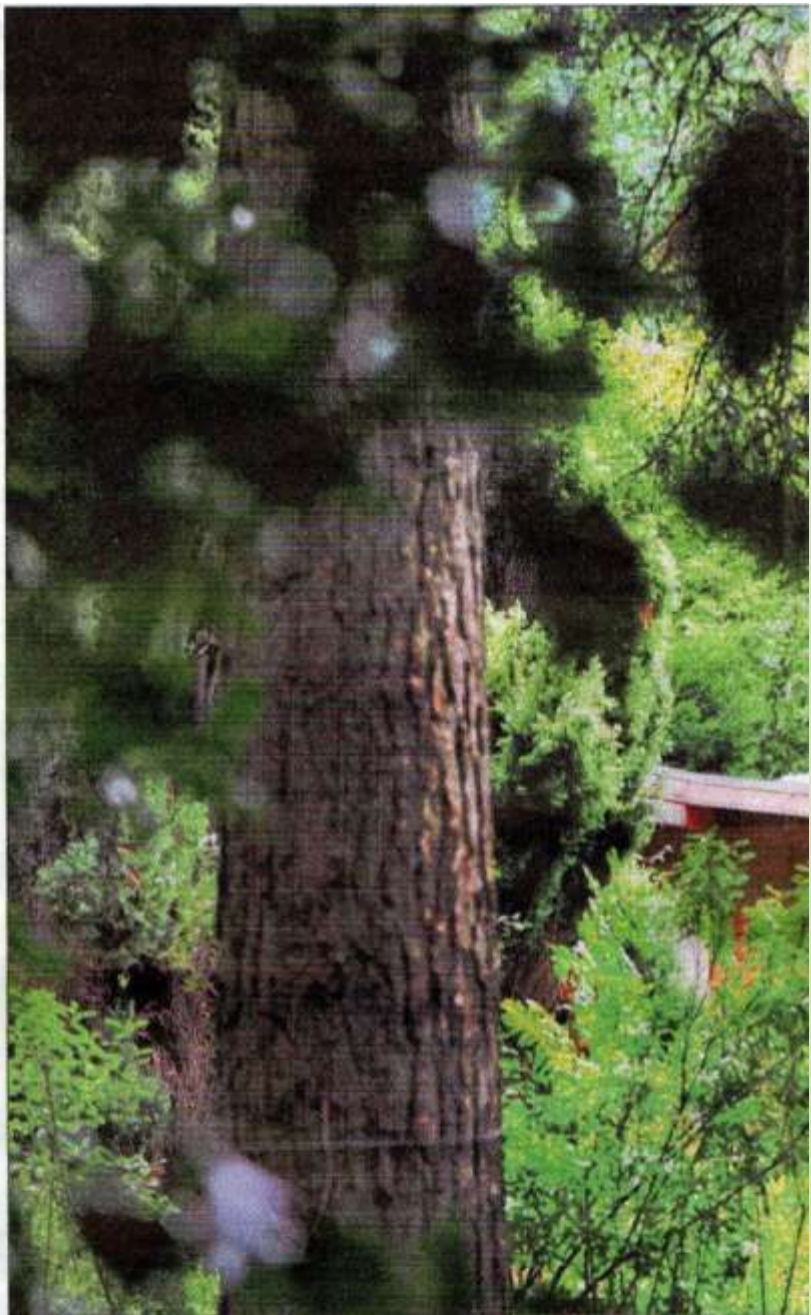
Wij danken u voor uw reactie!

De nood is nog nooit zo hoog geweest bij IVN Munstergeleen.

Een inbraakgolf hakt er zwaar in bij bestuur en vrijwilligers. 'Door dit barbaarse gedrag dreigt een stukje paradijs op aarde te verdwijnen'.

door Nick Bruls

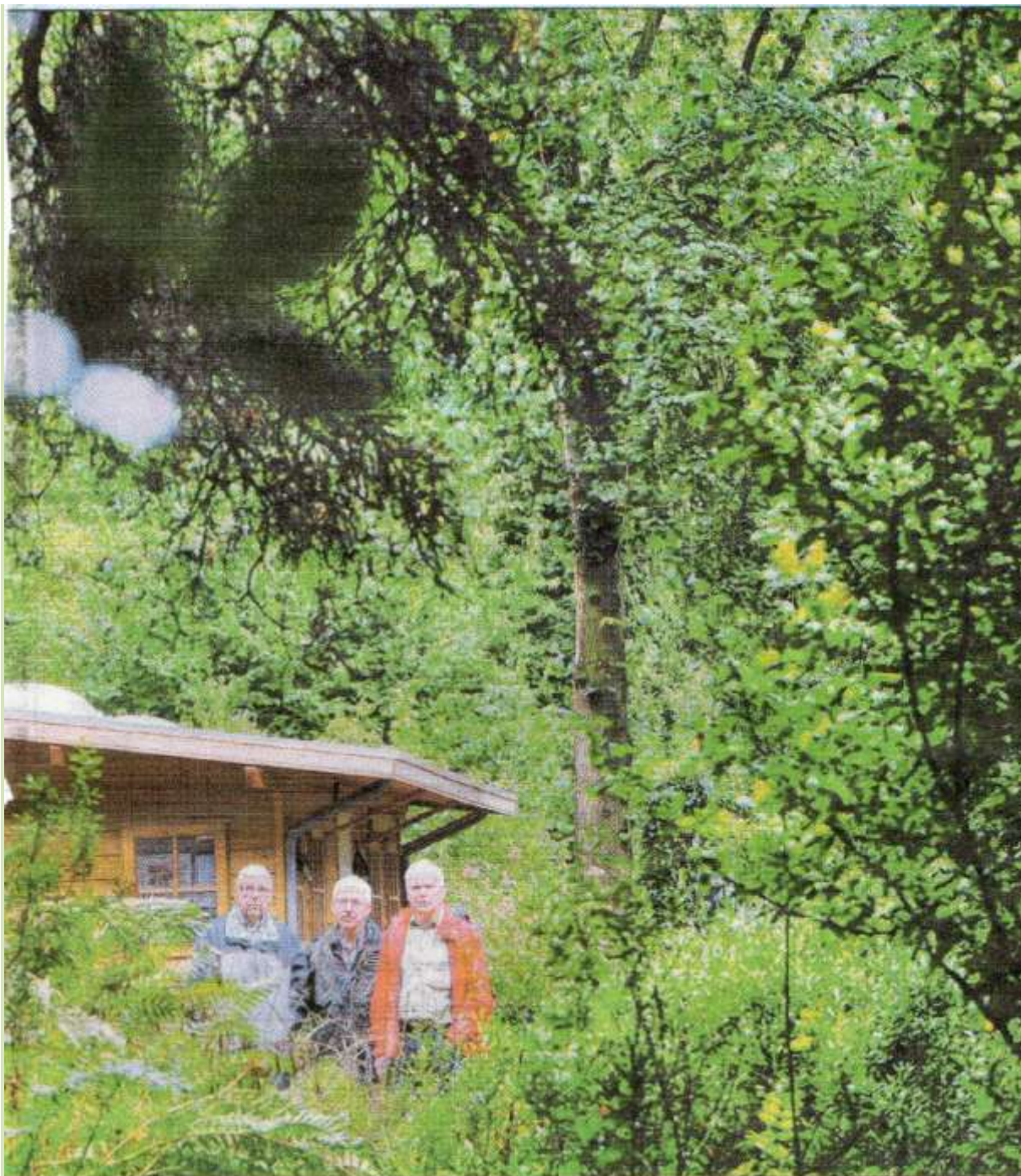
Jo Heijnemans drinkt zijn kop koffie leeg, slikt het laatste stukje appelvlaai door, staat op en trekt de deur van het Munstergeleense IVN-home *Onger de Lénje* achter zich dicht. Misschien wel voor het laatst. Hij is het zat. Een brand en drie inbraken zijn te veel van het goede. Daarom liet hij het bestuur onlangs weten zijn werkzaamheden als penningmeester en beheerder van het lokaal na 35 jaar neer te leggen. Volgens voorzitter Pierre Wijnen en secretaris Ben Bongers 'een enorm gemis'. „Jo zorgde ervoor dat we water hadden zonder leiding en elektriciteit zonder netstroom. De bordjes waarop in de tuin de plantensoort staat aangegeven, fabriceerde hij eigenhandig.” Het tekent de onmacht van de IVN-afdeling. De nood is hoog, de frustratie groot. „Dan breken ze in en nemen ze een setje boren mee van tien euro. Als ze het ons vragen, mogen ze het zo hebben. Nu richten ze wel voor duizenden euro's schade aan. Het slot is geforceerd en de beveiligingscamera is uit de boom geknuppeld”, zegt Wijnen verbitterd. „De kasten in het keukentje sluiten we maar niet meer af. De mogelijke braakschade is groter dan de inhoud.” Alle ellende die IVN Munstergeleen de afgelopen jaren te verwerken kreeg (in februari 2009 brandde het clublokaal uit en sinds mei dit jaar werd in de nieuw gebouwde blokhuut al drie keer ingebroken) heeft ervoor gezorgd dat de toekomst van de afdeling hoogst onzeker is. „Steeds weer opbouwen, dat willen onze vrijwilligers niet”, zegt Bongers, die bang is dat het vertrek van Heijnemans het begin van het einde is. „En dan verdwijnt een

Bestuursleden Jo Heynemans, Ben Bongers en Pierre Wijnen (v.l.n.r.) zitten

stukje paradijs op aarde door pure barbarij. Wie zoiets slikt? Het moest haast wel een bekende zijn. Het gebouw is lastig te vinden voor vreemden. Misschien willen mensen ons weg hebben. Er is wel eens een hondenbezitter boos, omdat we hem vragen zijn viervoeter aan te lijnen vanwege de dassen in de omgeving.” Vlak voor het veertigjarig bestaan dreigt de club voor natuurvrienden te verdwijnen. En daarmee volgens de bestuursleden ook een maatschappelijke stageplek voor scholieren, een tussenstop voor Pieterpadwandelaars en een ontspanningsoord voor liefhebbers van groen. Het jubileumfeest is alvast afgelast.

„We waren van plan het groots te vieren: zustergemeenten uitnodigen, een kerkmis en tenten op het terrein. En dat over twee dagen verspreid. Dat laten we maar achterwege, zodat we al onze energie kunnen aanwenden om de vereniging überhaupt in stand te houden.” Hoe gaan de heren dat aanpakken? „De meeste van onze vrijwilligers zijn tussen de zeventig en negentig jaar oud. Geweldig hoe die mannen onze heemtuin onderhouden, maar verjongen is noodzakelijk”, beseft Wijnen. „Zo'n 150 gezinnen zijn lid van IVN Munstergeleen. Hen gaan we benaderen. Ook om op zondagochtend activiteiten te begeleiden. Desnoods bij toerbeurt.

met hun handen in het haar nu 'hun' IVN Munstergeleen dreigt te verdwijnen.

foto **Ermino Armin**

Keizerlijke gaard in heemtuin IVN

Karel de Grote liet ooit door monniken het boekwerk *Capitulare de Villis* schrijven. In het schrijfsel stonden 73 planten en fruitsoorten die in de tuin van het keizerlijk landgoed aanwezig hoorden te zijn. In wezen was het de privéapotheek van Karel. In het kader van het veertigjarig jubileum

is IVN Munstergeleen bezig een soortgelijke tuin aan te planten. „In 2000 hebben ze dat bij Aken ook al eens gedaan. We hebben geïnventariseerd welke soorten hier overleven. We streven naar alle 73”, zegt secretaris Ben Bongers. „Het resultaat presenteren we in 2012, ons jubileumjaar.”

Wat is het voor moeite om twee keer per jaar op te draven? Gebeurt dat echter niet, dan moeten we een

sterfhuisconstructie bedenken, die het gebied langzaam maar zeker teruggEEft aan de wilde natuur.”

Enige steun is al gekomen vanuit de andere afdelingen in de Westelijke Mijnstreek. „Born betuigde bijvoorbeeld medeleven en bood al hulp aan. Dat is zeker welkom. Samenwerken is nooit weg. We hebben drie IVN's in Sittard-Geleen. Clubbladartikelen kunnen moeiteloos uitgewisseld worden en gemeenschappelijke wandelingen zijn evengoed mogelijk. Het komt voor dat er binnen de gemeente twee tochten op dezelfde dag plaatsvinden. Doe je het samen, dan loop je met een veel grotere groep. Neem de herfstwandeling. Hadden we meer dan honderd deelnemers. Aan die aantallen moeten we ons maar vastklampen.”

Wat valt er te doen in de Heemtuin?

Het werk wordt gedictieerd door de seizoenen. Het opruimen van gevallen blad in de herfst is een arbeidsintensieve klus, heel de winter door is er groot onderhoud te plegen aan bomen en struiken, bij het naderen van het voorjaar moet de tuin worden voorbereid voor de openstelling, moet de Boerengaard worden omgespit en ingezaaid en dan vooral moeten de paden onderhanden worden genomen, die overigens het hele groeiseizoen door aandacht blijven vragen. Van tijd tot tijd moeten composthopen worden omgezet en vele meters heg worden gesnoeid. Het werk is gevarieerd, de omgeving paradijselijk en misschien komt u moe maar wel voldaan thuis.

Wat moet u kunnen?

Niets moet, alles kan worden gedaan en valt te leren, of het nu gaat om het hanteren van een schop, een riek, een schoffel, een heggeschaar of een zeis. Het gaat in ieder geval om vaardigheden die in de huidige tijd misschien als heel nieuw worden ervaren en die kunnen leiden tot geweldige ontdekkingen. Kom het eens proberen!

Het belang van de Heemtuin

De krant is ons geweldig ter wille geweest met het schrijven van artikelen. De meesten van u zullen die niet ontgaan zijn. Ook voor het eigen archief hebben we ze in dit nummer nog eens afgedrukt (blz. 4,6,7). En hierna sommen we alles waarvoor de Heemtuin vanuit onze eigen visie van belang is nog maar eens op:

Heemkundig: in de Heemtuin zijn op een relatief klein areaal allerlei landschappelijke elementen met de kenmerkende flora uit de eigen streek bij elkaar gebracht (voor zover ze al niet aanwezig waren door de natuurlijke gesteldheid van het terrein). Wandelaars uit de eigen streek en van verder weg kunnen hiervan kennis nemen.

Onderwijskundig: de Heemtuin staat open voor onderwijsdoeleinden. Documentatie is beschikbaar en gidsen bieden hun diensten aan. In het vorige schooljaar heeft IVN Munstergeleen een maatschappelijke stage begeleid van leerlingen van Trevianum Scholengroep. Deze stage was een succes en ook voor het zojuist begonnen schooljaar staat een stage op stapel.

Recreatief: de Heemtuin vormt een aangenaam excursiedoel annex pleisterplaats in het recreatiegebied Windraak – Hondskerk. Naast de wandelaars uit de streek krijgt de tuin ook aanloop van Pieterpadders (het Pieterpad voert langs de Heemtuin en deze staat genoemd in de routebeschrijving daarvan) die hun verrassing hier zo'n paradijselijke plek aan te treffen niet onder stoelen of banken steken.

De Heemtuin wordt op afspraak bezocht door instellingen als bijv. RIBW (30 juni 2011). Op 24 september a.s. zal een vrijwilligersteam van de Rabobank in de Heemtuin worden ontvangen en in de omgeving daarvan de aan de slag gaan o.l.v. IKL & IVN.

Ecologisch & algemeen: IVN Munstergeleen wil met zijn Heemtuin en overige activiteiten vorm geven aan de doelstelling van IVN Nederland: 'bij te dragen aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, landschap en milieu.' Nadrukkelijk zij in dit verband vermeld dat in overeenstemming met deze doelstelling de gemeente Sittard-Geleen het ecologisch concept van 'cradle to cradle' hoog in het vaandel heeft staan.

Met het oog op de bevolkingsopbouw: mensen willen graag op een gezonde manier ouder worden. 'Achter die geraniums vandaan!' is een veelgehoorde aansporing. In een politiek klimaat waarin een beroep wordt gedaan op eigen

inzet wordt vrijwilligerswerk, met name van een toenemend contingent ouderen, steeds meer verwacht. De Heemtuin biedt daartoe een uitnemende gelegenheid: afwisselend seizoenswerk op een uitgelezen plaats in een gezellige sfeer met uitzicht op heel oud worden in goede gezondheid. De gemiddelde leeftijd van de huidige vrijwilligersgroep toont dat zonder meer aan.

Hiermee is aangetoond dat het voortbestaan van de Heemtuin allerlei maatschappelijke belangen dient en dat inbraken daar in ieder geval niets aan kunnen veranderen.

Nieuw lid:

M.M. Cremers, Munstergeleen

Werk aan de winkel – hens aan de Heemtuin, wilt u ons helpen?

Als lid van IVN Munstergeleen bent u natuurlijk trots op de Heemtuin. U volgt het reilen en zeilen en bezoekt de tuin in verschillende seizoenen. Mede aan uw belangstelling ontleent de heemtuin zijn bestaansreden.

Tuinen zijn zo oud als de mensheid, op zijn minst even oud als het oudste mensenpaar. Want is het niet zo dat dit rondliep in de Tuin van Eden ofwel het Aards Paradijs? God zelf had die tuin voor de mens gemaakt, zo lezen we in Genesis 2,8:

God, de HEER, legde in het oosten, in Eden, een tuin aan en daarin plaatste hij de mens die hij had gemaakt.

Er staat duidelijk dat Hij eerst de mens had gemaakt en toen meteen de tuin heeft aangelegd. Hij kon toch ook niet die mens, nog wel naar zijn beeld en gelijkenis nieuw gemaakt, in de wildernis laten wandelen? Dat betekent dat God op het idee van de tuin moet zijn gekomen op zijn rustdag, de sabbat, of misschien zelfs al op die dag ijverig aan de slag is gegaan, bij wijze van aangename vrijetijdsbesteding na die zes scheppingsdagen.

De zaterdag is nog altijd de dag waarop 10 – 12 vrijwilligers op aangename doch nuttige wijze hun vrije tijd besteden om de Heemtuin te onderhouden en niet te laten opgaan in de omringende wildernis. Zo blijft het paradijs voor u en voor toevallige wandelaars in zekere zin beschikbaar.

Alleen is de huidige vrijwilligersgroep niet meer zo nieuw als in het begin van de schepping. Rechttuit gezegd: de gemiddelde leeftijd is reden tot zorg. Daarom hebben we als bestuur van IVN Munstergeleen besloten een beroep te doen op onze leden. U vindt in dit herfstnummer een inlegvel waarmee u zich kunt opgeven om in het openstellingseizoen 2012 ofwel eenmaal als gastheer / -vrouw op te treden ofwel op bijvoorbeeld twee zaterdagochtenden mee te doen aan het onderhoudswerk.

Wij hopen op deze manier en met uw medewerking de toekomst van de Heemtuin te verzekeren.

*[Dit artikel werd geschreven daags voordat de derde inbraak in vier maanden bekend werd. Deze inbraak maakte een regelrechte **noodkreet** noodzakelijk (zie p. 3)]*

IVN Munstergeleen onderhoudt in samenwerking met andere instanties ook landschappelijke elementen in de directe omgeving van de Heemtuin, zoals de kersenboomgaard hierboven en het veldkruis aan het Heijdenpad.

Noeste werker, pardon, vrijwilliger, in de Gaard – werkt altijd toet 't duuster weurd

Oudste vrijwilliger bij jongste aanplant

Wandeling door het park Vilain XIII te Leut door bomengroep

Steek de Maas over van Berg naar Meeswijk en bezoek de plaats waar de Heren van Leut al sinds de Middeleeuwen vanaf hun burcht de scepter zwaaiden. Dichterbij in tijd is de laatste Heer van Leut, Charles Vilain XIII die in 1822 door huwelijk het kasteel met aanhorigheden verwierf en een rol speelde bij de onafhankelijkheid van België in 1830. Zijn voorvaderen voerden al de wapenspreuk ‘Vilain sans Reproche’ wat zoveel betekent als ‘ik ben wel een schurk (vilain = schurk), maar mij valt niets te verwijten’.

Kasteel Leut: niet alleen het kasteel, maar ook de bomen zijn monumentaal

Een grote verdienste van de genoemde burggraaf is dat hij de omgeving van zijn kasteel, met name het terrein tot aan de Maas, verfraaide met een park in Engelse landschapsstijl. Sinds 2003 krijgt dit park de bijzondere aandacht van het Regionaal Landschap Kempen en Maasland. Daarmee is het behoud van dit relatief intacte park, een van de indrukwekkendste parklandschappen van Belgisch Limburg en zeer bekend vanwege zijn monumentale bomen waaronder zeldzame exemplaren, verzekerd.

Een groep bomenliefhebbers uit Sittard, Munster-/Geleen & Schinnen heeft het

park op zaterdag 27 augustus bezocht en veel kennis opgedaan over de historische omgeving en de veelheid aan monumentale bomen – nog door Charles de Vilain zelf langer dan 150 jaar geleden geplant – in het park en het omringende bos. In dat bos plantte hij op een bepaalde plaats zeven rode beuken, voor elke van zijn dochters één. De dochters hebben daar gespeeld, geleefd en vreugde en verdriet beleefd. Zij zijn er niet meer, vier

Determineren valt niet mee ...

van de zeven bomen zijn gebleven, voor ons en hopelijk nog voor velen die na ons komen. Voor die laatsten zal, zo is de bedoeling, ooit het zevental weer compleet zijn.

Stap dus op een mooie dag in deze herfst op de fiets naar Berg, neem het veer en bezoek Leut.

uiterst zeldzame bastaard-eik (zomer-Xwinter-) trouwerij met koets op bijzondere locatie

Bron: Wandelbrochure Leut & Meeswijk, uitgegeven door Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Met dank aan Gerrit Haak (ook voor de foto's) & Hub Mulders

Hoe bepaalde insecten overwinteren.

Het is nog geen winter, maar wellicht brandt de kachel reeds, en hebt u, beste lezer, al een flinke stapel hout gereed gelegd om tijdens een koude dag lekker knus bij de brandende houtkachel of openhaard te

zitten. Lekker warm, flesje wijn, stukje kaas. In ieder geval geen last van het gure weer buiten. Maar ... daarbuiten staat het leven niet echt stil. Het leven rust, bereidt zich voor op wat komen gaat: de nieuwe lente, en dan heeft diezelfde natuur die rustende levende have nodig. In dat kader vroeg ik me af hoe het kleine grut de winter doorkomt: de insecten. Het zijn er vele, en van die vele heb ik van enkele iets proberen te vinden. Het eenvoudigst is informatie te vinden over bijen. Het is een deel van mijn "kennisgebied", maar lang niet alle kennis daarover heb ik in mijn brein opgeslagen, dus af en toe moeten we zoeken. De bijen overwinteren als sociaal volk, echter zonder mannen. De darren zijn in juli, augustus uit de bijenvolken verjaagd, want die heren kosten in de winter alleen maar energie, en verder dienen ze niet tot nut. De (werk)dames hebben in de winter nog een belangrijke klus te klaren: zij zorgen er voor dat de kachel blijft branden. De temperatuur daalt vanaf oktober weliswaar flink tot ongeveer 15 graden Celsius, ook als het buiten – 15 is, maar vanaf 1 januari zorgen zij ervoor dat in de kern, bij het nieuwe broednest, de temperatuur richting 35 graden gaat. Dat kost veel energie, kost dus opgeslagen suikers. Tot maart/april is ongeveer 12 kilogram van die brandstof nodig. Isolatie is ook belangrijk: de bijen zitten in de directe buurt van de opgeslagen voorraad suiker, maar wel op lege cellen (stilstaande lucht is de beste isolator), bovendien maken de buitenste bijen van de tros een dakpansgewijze constructie met hun vleugels met een kleine ruimte ertussen, zodat die buitenkant ook een isolerend schild vormt. (9 graden is de kritieke temperatuur, de buitenste bijen kruipen naar binnen en andere nemen de klus over). De bijen hebben elkaar dus nodig om te overwinteren, maar de solitair levende insecten dan?

De wespen bijvoorbeeld? Zij leven toch ook sociaal? Ja en nee, gedurende het seizoen leven ze in een groep, maar vanaf oktober is het voorbij. Het wespennest is dan zeer sterk gekrompen, en na enkele nachtvorsten is het over en uit met de wespen. Slechts de koningin blijft in leven, en met haar de jonge koninginnen die gedurende de zomer in het wespennest ontwikkeld zijn. Voor het echt koud wordt hebben deze

dames een beschut onderkomen gezocht en in het voorjaar gaan ze, als ze tenminste de winter overleefd hebben, op zoek naar een nieuwe gelegenheid om een nieuwe staat te bouwen. Overleven doen ze door hun stofwisseling op een zeer laag niveau te brengen door de lichaamstemperatuur te laten dalen, en tevens door het afscheiden van veel urine waardoor hun lichaamsvloeistof ingedikt wordt, welke vloeistof daardoor bij een veel en veel lagere temperatuur bevriest. Uiteraard overleven niet alle wespenkoninginnen de winter. Voor hommels geldt wellicht hetzelfde, maar zekerheid hierover kon ik niet krijgen. Vliegen planten zich het hele jaar door voort, reeds bij een temperatuur van 15 graden Celsius. Het vrouwtje legt in organisch afval telkens ongeveer 150 eieren die zich snel ontwikkelen tot larven en poppen. Na enkele dagen hebben we dan weer vliegen. Zij zoeken in de winter een beschutte plek en kruipen vaak met groepen bij elkaar. Dat ze niet alle overleven is een zegen, als u weet dat een wijfje zo'n negen(?) generaties voortbrengt. Ga maar een rekensommetje maken: in de zomer heeft mevrouw miljarden nakomelingen!!

Miel van der Vring

Citroenkruid

Citroenkruid (*Artemisia abrotanum*) is een bossig struikje, dat behoort tot de composietenfamilie (*asteraceae*) Het is nauw verwant met (absint) alsem (*artemisia absinthium*) en met de gewone bijvoet (*A. vulgaris*). Zij hebben veelal dezelfde eigenschappen.

Vindplaats: citroenkruid is al meer dan 1000 jaar geleden door monniken uit Oost-Azië naar Europa gebracht. Vanwege de gezondheidsbevorderende werking van de stoffen vormde citroenkruid honderden jaren lang een vast onderdeel van klooster- en boerentuinen.

Kenmerken: de struik wordt 100 – 130 cm hoog. De grijsgroene, 5 cm lange bladeren zijn smal en sterk gevederd en verspreiden een sterke citroengeur. In de herfst verschijnen de bleekgele bloemknopjes.

Standplaats: het volledige aroma ontwikkelt zich op een zonnige warme plaats met goed doorlatende kalkhoudende grond.

Oogst: de zachte scheuten kunnen de hele zomer worden afgenomen. Om het kruid te drogen knipt u midden in de zomer hele takjes af.

Toepassingen als:

- **Keukenkruid:** citroenkruid wordt tegenwoordig niet meer algemeen in de keuken gebruikt. In de Middeleeuwen werden vette gerechten gekruid met citroenkruid net zoals tegenwoordig met de bijvoet gebeurt. De scheuten ruiken en smaken naar cola, waardoor deze plant ook wel de coca-cola-struik wordt genoemd. De intense geur van citroenkruid houdt insecten op afstand en het blad dat in de borders gestrooid wordt laat rupsen verdwijnen. Gebruikt worden de gedroogde bladeren en de bloeiende stengeltoppen met 'n geur, die aan citroenen herinnert.
- **Medicinaal gebruik:** Citroenkruid bevat etherische olie, bitter- en looistoffen die de bittere smaak veroorzaken; het zou maagversterkend zijn en de spijsvertering bevorderen. Ook zou het kruid wormafdrijvend zijn, de menstruatie bevorderen en een antiseptische werking hebben. Op jenever gezet zou citroenkruid helpen tegen hoofdpijn. In de 17de eeuw

werd citroenkruid voorgeschreven als middel tegen kaalhoofdigheid.

Thee van citroenkruid versterkt het afweermechanisme.

Verzorging: de etherische olie dient als grondstof in de parfumindustrie en de takjes zijn een waardevolle aanvulling voor geurdoosjes.

Verfstof: uit de plant kan een gele verfstof worden gehaald.

Bijgeloof: de Engelse volksnaam voor de plant is Maiden's ruin, ruineren van de maagdelijkheid, wat duidt op de werking als afrodisiacum. Wie de liefde van een meisje wilde winnen, moest heimelijk een takje van het citroenkruid onder de band van haar schort steken. Daar de liefde echter alleen door betovering verkregen werd, hield deze maar een jaar stand om daarna in het tegendeel om te slaan. Misschien heet de plant daarom ook in het Engels: kiss-me quick-and-go. Het citroenkruid vindt u als vaste plant in de boerengaard.

Bron: wikipedia en gids voor kruidentuin

Toos van der Vring

Het ontstaan van weerspreuken

In vroeger tijden leefde men dicht bij de natuur; men was ervan afhankelijk. Een voorbeeld hiervan is de natuurlijke geneeskunde die vroeger veel werd toegepast. De moderne chemische geneesmiddelen bestonden niet en er was een grote kennis op het gebied van de natuurlijke geneesmiddelen, die van generatie op generatie doorgegeven werden. Hetzelfde was van toepassing op het weer. Door veel naar de bewegingen in de lucht te kijken ontstond na verloop van tijd een kijk op de te verwachten weersomstandigheden. Hieronder treft u een aantal weerspreuken aan, die door onze voorouders vaak als weersverwachting werden gebruikt.

OKTOBER(wijnmaand);

- Oktober geeft ons wijn en zonnige dagen, maar ook jicht en andere plagen.
- Houdt de boom zijn bladeren lang wees dan voor 'n strenge winter bang.
- Oktoberweer komt terug in maart.
- Wie met St.Lucas (18) rogge zaait, 't jaar daarop met genoeg maait.
- Met St.Sevrein (23) kan 't al echt winter zijn, maar draagt de haas nog zijn zomerkleed dan is de winter nog niet gereed.

NOVEMBER(slachtmaand)

- Hult de herfst zich in neveldagen, dan zal straks de sneeuw ons plagen.

- Als Allerzielen(2nov)zacht begint,volgen veel regen en wind.
- Staat in november 't veld kaal,dan is de zomer voor boeren schraal.
- Sint Katrien(25 nov)in het wit gekleed,zijn zeven weken sneeuw ons leed.
- Als op St Maarten(11) de ganzen op 't ijs staan,moeten ze met Kerstmis door 't slijk gaan.
- Maakt de spin in 't web 'n scheut,dan klopt weldra de stormwind aan de deur.

DECEMBER(wintermaand)

- Breng St Nikolaas(6 dec.)ijs, dan brengt de Kerstman regen.
- Sint Ambroos(7dec) patroon van bijen en spreuwen houdt van waaien en sneeuwen.
- December zacht en dikwijls regen,geeft weinig hoop op rijke zegen.
- Donder in de decembermaand beloofd veel wind in het jaar aanstaand.
- De dagen aan het lengen ,de winter aan het strengen
- Als met Kerstmis de muggen zwermen,kun je met Pasen de oren wermen.

Bron: Natuurgids 2005

Toos van der Vring

Gelei van kweeperen.

Kweeperen zijn niet alleen decoratief, maar geuren ook nog heerlijk. Wie er zijn tanden in wil zetten komt echter bedrogen uit, want verse vruchten zijn niet eetbaar. Er siroop, gelei of compote van maken kan wel. Probeer eens het volgende recept voor een heerlijke gelei.

Snijd de vruchten in kleine stukjes en verwerk ze direct in een stoomontsapper.

Kook het gewonnen sap met 600 gram

suiker per liter in. Gelei moet in 10 tot 30 minuten klaar zijn. Kook steeds kleine hoeveelheden in, bij voorkeur 0,5 liter per keer. Hoe korter de kooktijd, hoe fijner de smaak . Schep het schuim eraf en schenk de gelei in verwarmde potten
Heerlijk op 'n geroosterde boterham of op 'n croissant met roomboter

De kweeper.

Foto: Inderdaad, chrysomela = gouden appels

De kweeper of kwee (Cydonia oblonga) is een plant uit de rozenfamilie (Rosaceae). De soort komt oorspronkelijk uit het gebied rond de Kaspische Zee en is een algemeen bekende vrucht in veel landen, vooral in de zuidelijke landen van Europa en Japan. De Grieken en Romeinen brachten de kweeper vanuit Klein-Azië naar Europa. Sindsdien komen ze plaatselijk ook verwilderd voor.

In Nederland wordt deze vrucht weer steeds vaker aangeboden op de markten, in groentespeciaalzaken en in toko's. Vroeger stond bij veel boerderijen een kweeper. De boom kan vier tot zes meter hoog worden. De kweeper bloeit in vergelijking met de appel en peer laat, namelijk van mei tot in juni. De kweeper is nauw verwant aan de appel, de peer en de lijsterbes.

De botanische naam is afkomstig van de Griekse stad Kydonia, tegenwoordig Chania, dat in het noordwesten van het eiland Kreta ligt.

De vrucht is groot, appel- of peervormig, geelgroen, viltig behaard. Het klokhuis bevat zeer veel pitten. Het vruchtvlees is geel van kleur, wrang van smaak, droog en zeer hard, maar wel aangenaam van geur.

De oude Grieken hadden de vrucht aan Aphrodite gewijd. Ze wordt wel afgebeeld met kweeën in haar hand.

Toepassingen

In de keuken

Kweeperen zijn rauw vrijwel niet te eten door het harde en zure vruchtvlees. Ook komen er looistoffen en fenolen in het vruchtvlees voor. Daarnaast bevat de kweeper veel steencellen, cellen met een harde wand. Kweeperen bevatten veel pectine en 10 tot 14 % suiker. Kweeperen worden verwerkt tot compote, jam, marmelade, gelei, vruchtensap, vruchtenpasta (in blokjes lijkend op bonbons),

wijn en likeuren. Kweeper wordt ook gekonfijt. (Het woord ‘marmelade’ dat oorspronkelijk kweeperenjam betekent, ontleent zijn betekenis aan de Portugese naam van deze vrucht: marmelo.)

De bloemen van de kwee kunnen samen met die van marjolein en anjers, een paar minuten in wijn worden gedompeld, worden fijngehakt en vervolgens worden verwerkt in een salade, Een lekkernij(die zeer in trek was bij de adel in de 17-de en 18-de eeuw) is een dikke vruchtengelei van de kweeper gezoet met honing , gemalen rozenblaadjes en gemalen kaneel.

Medicinale toepassingen.

De gedroogde zaden werden in de apotheek veel gebruikt. Ze zijn bedekt met een ingedroogde slijmlaag welke met water tot een gelei opzwellt die als siroop verzachtend werkte op ontstoken mond- en keelslijmvliezen. In de cosmetica-industrie werd deze grondstof voor zalven en handlotion gebruikt .Uitwendig werd de kweeper ook gebruikt bij brandwonden,ruwe huid en aambeien

In de heemtuin staan twee kweeperen in de boerengaard.

Toos van der Vring

De kleur van de bloesem van de kweeper is bijzonder!

De kweeper in de mythologie

Wij denken dat vrouwenemancipatie of liever rivaliteit tussen de sexen iets is van onze tijd maar in de Griekse mythologie is dit al een belangrijk thema. Denk maar eens aan de Trojaanse oorlog. Het waren mannen die daar vochten – vochten ze niet tegen de vijand op het slagveld dan was het wel tegen elkaar om de eer waarin ze zich gekrenkt voelden. Maar het waren drie godinnen die die poppetjes aan het dansen hadden gekregen. Waardoor? Door de gouden appel die de arme drommel Paris ‘aan de mooiste’ mocht geven. En die appel (ik heb het nooit geweten maar je bent nooit te oud om te leren) was een kwee. Zie de vrucht op een mooie nazomerdag aan de boom hangen en je zou zweren dat daar een klomp goud hangt. Bijt je erin dan word je alleen maar in die illusie versterkt want hij is keihard.

Natuurlijk was het Afrodite, de godin van de liefde, die de gouden appel, een kwee dus, van Paris kreeg. Want van oudsher werd de kwee in verband gebracht met de liefde, niet alleen door zijn kleur maar ook door zijn geur. De kwee moet het oudst bekende huwelijksgeschenk zijn geweest. Zeus, de god die heerste over goden en mensen, deed er zeven cadeau aan Hera, toen hij haar als zijn kersverse (en dat zou ze als godin natuurlijk ook blijven) echtgenote trouwde. Op zo’n cadeau ben je ook als godin heel zuinig en dat geef je dan in bewaring aan evenzoveel nimfen, de Hesperiden. Vervolgens en desondanks kan daar weer van alles mee gebeuren maar dat laten we nu maar zitten.

Het moeten ook kweeën zijn geweest die de held Hippomenes van Afrodite kreeg om de stugge Atalante te overwinnen. De laatste versloeg iedere man in het hardlopen en maakte hiervan handig gebruik om zich elke man van het lijf te houden. Zij had haar vader laten weten dat zij alleen wilde trouwen met een man die van haar kon winnen. Dat ging goed totdat Afrodite die het nooit kon hebben als iemand de liefde te lang buiten de deur hield, Hippomenes die gouden appels gaf. Zoals gebruikelijk kreeg ook Hippomenes met zijn drie gouden appels (? - als we het geschilderde tafereel van Guido Reni zien, vragen we ons af waar hij die tijdens de race moest laten) heel royaal een voorsprong van zijn rivale.

U hebt natuurlijk door wat er gebeurde en anders bekijkt u de schildering maar: telkens als Atalante haar loverboy dreigde in te halen wierp deze haar een appel toe (nu begrijp ik ook eindelijk waarom er geen blutsen in kwamen).

Met de liefde liep het overigens slecht af.

Na zijn overwinning vergat Hippomenes Afrodite te bedanken voor haar bewezen diensten. Daarover werd de godin zo boos dat zij nu de kant koos van Atalante en haar inspireerde tot het voorstel aan Hippomenes niet op huwelijksreis maar op huwelijksjacht (de jacht was een andere favoriete bezigheid van haar) te gaan.

Tijdens die jacht werd Hippomenes zo gek van verlangen dat hij haar op een gegeven moment een aan Zeus gewijde tempel in trok en heel de nacht de liefde met haar bedreef, totdat, bij het ochtendgloren, Zeus het in de gaten kreeg, het koppel de tempel uit joeg en veranderde in een leeuw & een leeuwin.

Atalante & Hippomenes, geschilderd door de Italiaanse schilder Guido Reni 1622-25

Activiteitenprogramma IVN Munstergeleen

Zaterdag 24 september: vrijwilligersdag Rabobank wm o.l.v. IKL & IVN Munstergeleen

Als afsluiting van een activiteitenweek plegen 19 personeelsleden van de Rabobank westelijke mijnstreek onderhoud aan de bosrand bij de perenwei bij het Steingraafpad.

Zondag 16 oktober: herfstwandeling Windraak-Hondskerk (± 7 km)

2011 is nog steeds het jaar van de bossen; op deze zondag wordt de vierde en laatste seizoenswandeling georganiseerd door IVN Sittard-Geleen en IVN Munstergeleen.

Vertrek: 14.00 uur, parkeerplaats Windraak

Let op: de vorige seizoenswandelingen waren steeds in de ochtend; deze is in de middag!

Info: Harrij Gijsen, 046-4514594

Na afloop mogelijkheid van koffie/thee/ijs (eigen rekening) in IJssalon Coumans.

De Hondskerk, tussen Windraak en Munstergeleen, is een open gebied met bosvegetatie, weilanden en akkerbouwgronden. Het bos heeft eeuwenlang aan boeren geriefhout geleverd (acacia en es) en grindgroeven getuigen van de winning van bouw materiaal. We lopen door holle wegen, langs kikkerpoelen en veldkruisen en genieten van de verrassende uitzichten. De wandeling staat natuurlijk in het teken van de herfst: vruchten die voedsel leveren voor verschillende soorten zoogdieren en vogels; het verkleuren van de bladeren waarmee de bomen zich voorbereiden op de winter; de symbiose van bomen en paddestoelen. We doen natuurlijk de Heemtuin aan waar koffie met cake klaar staat en na afloop van de wandeling is nog een bezoek aan IJssboerderij Coumans mogelijk.

Zo. 13 november

Vogelexcursie: kijken naar stand- en trekvogels rond kasteel Erenstein, Kerkrade, o.l.v. Jo Douven
09.00 Vertrek vanaf de kerk Munstergeleen 046 4422110.

Wo. 16, 23 of 30 nov. (naargelang het weer)

Sterrenwacht Trevianum, 19.30: op een maanloze avond kijken naar de sterren (vervolg op lezing Henk Schuring tijdens jaarvergadering).
Pas op de datum zelf wordt om 18.00 bekendgemaakt of het die avond doorgaat. Geïnteresseerden bellen daarna 046 4522685 – zie invulformulier middenblad.

Bestuur:

Pierre Wijnen, voorzitter
Prevotlaan 17
6132 BM Sittard
046 4518149 E: pierrewijnen2@gmail.com

Hub Mulders, vice-voorzitter
Meishagerstraat 10
6151 BZ Munstergeleen
046 4514399 E:
h.mulders7@kpnplanet.nl

Ben Bongers, secretaris
Parallelweg 2A
6136 AN Sittard
046 4522685 E: b.j.j.m.bongers@home.nl

Harrij Gijsen, 2de secretaris
Meishagerstraat 1
6151 BZ Munstergeleen
tel.: 046 4514594

Jo Heinemans, penningmeester
Benedictastraat 20
6137 AL Sittard
4525110 E: jo.heinemans@home.nl

Fred (G.C.) Penners, bestuurslid
Groenstraat 16
6151 CS Munstergeleen
046 4526089 E:
F.Penners@versatel.nl

Bestuursleden & schoolwerkgroep

Els Rongen
Koperslagerstraat 1
6151 DK Munstergeleen
046 4514318 E: rongen4@kpnplanet.nl

Toos v.d. Vring
Rietveldstraat 9
6132 SB Sittard
046 4511905 E:
toosdekruij@planet.nl

Beheer Heemtuin: Marc Houben, Jos Klijnenlaan 242, 6164 AX Geleen
046 4523597 E: marc.houben@home.nl

* rekeningnummer P4457210 t.n.v. IVN Munstergeleen
met vermelding nieuw lid.

Vervolg activiteiten IVN Munstergeleen

Vrijdag 18 november: de Maximaboom wordt geplant

Locatie: Schoutenstraat /Burgemeester Smeetsstraat

Tijdstip wordt nader bekend gemaakt

Onze imker Jev

Onze snoespecialist Paul

